

Nr 7.

Ankom till riksdagenskansli den 4 mars 1937 kl. 4,30 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående ändring i grunderna för mandatfördelning vid val till riksdagens andra kammare.

Uti en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 8, av herr *Spångberg m. fl.* hemställes, »att riksdagen ville i skrivelse till regeringen anhålla om utredning och förslag till sådana ändringar i gällande författningar angående val till andra kammaren, att de olika partierna erhålla mandat i förhållande till sina inom hela landet sammanlagda rösttal».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Förslag syftande till en mera proportionell mandatfördelning vid andra-kammarvalen hava vid upprepade tillfällen och senast vid 1936 års riksdag varit föremål för prövning. Dessa förslag hava avstyrkts av konstitutionsutskottet och avslagits av riksdagen. Utskottet har härvid bland annat framhållit, hurusom det ursprungliga syftemålet med det år 1909 införda proportionella valsättet var att icke blott majoriteten bland väljarna utan även mera betydande minoriteter skulle erhålla möjlighet att bliva företrädare i riksdagen. Avsikten hade i första hand icke varit att erhålla en efter exakt proportionalistiska grunder sammansatt representation utan att erhålla en praktiskt användbar metod att förhindra ett eljest möjligt majoritetsförtryck. Den utvidgning av valkretsarna, som genomfördes år 1921, var icke heller avsedd att förbereda införandet av en enda riksvalkrets. Såväl denna reform som de år 1924 införda bestämmelserna om tre väljarbeteckningar voro emellertid ägnade att åstadkomma en starkare proportionalitet vid fördelningen av partiernas mandat vid valen till andra kammaren. Den över- eller underrepresentation av det ena eller andra partiet, som skulle kunna anses föreligga, om valresultatet för hela riket bedömdes från den matematiska proportionalismens synpunkt, vore därför också numera jämförelsevis obetydlig och saknade nämnvärd praktisk betydelse. Det kunde för övrigt ifrågasättas, om den matematiskt proportionella representationen vore av den oomtvistliga vikt, att den först och sist utan alla andra hänsyn måste tillgodoses. Den proportionella exaktheten finge enligt utskottet icke drivas längre än att den icke utövade en skadlig inverkan på andra värden inom det politiska livet. De olika utvägar som anvisats för erhållande av en sådan exakt pro-

portionalitet vid andrakammarvalen vore emellertid alla behäftade med detta fel.

Några nya skäl för ett förändrat ståndpunktstagande från riksdagens sida till föreliggande fråga hava icke anförts och föreligga enligt utskottets mening ej heller. Utskottet hemställer därför,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 mars 1937.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: herrar Reuterskiöld, Hallén, Strömberg, Gustaf Adolf Björkman, Oscar Gottfrid Karlsson, Stendahl*, Sandegård, Bergman, Källman, Carl Lindmark*, Nils Andersson, Andersson i Igelboda, Lindskog*, Holmbäck, Lundqvist, Andersson i Malmö*, Andersson i Ovanmyra*, Werner i Höjen, Fält och Sundström i Skövde.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar Bergman och Holmbäck, som anförte:

»Det krav på en rättvis mandatfördelning, som i motionen framföres, är grundat på skäl, vilka ej låta sig med verkligt fog avvisas. Redan 1918 skrev riksdagen till Kungl. Maj:t och erinrade bl. a. om möjligheten av ett utjämningsförfarande i en eller annan form. Som proportionsvalsakkunniga på sin tid uttalade, är säkerligen ett ändamålsenligt sådant förfarande möjligt utan att något viktigt annat intresse äventyras. Exempel från andra länder, t. ex. från Danmark, där utjämningsförfarandet tillämpas till allmän tillfredsställelse, utgöra även bevis härför.

Den kritik, som riktar sig mot en reform i här förevarande avseende, utgår främst från farhågor för att en mängd obetydliga smågrupper skulle uppstå och kunna tilltvinga sig representation. Mot en befarad ökning av antalet smågrupper kunna emellertid garantier vinnas t. ex. genom stadgande

om ett visst minimiantal röster eller genom bestämmelse, att tävlan om tilläggsmandat ej medgives andra än de grupper eller partier, som redan i första valomgången i vanlig ordning erhållit något mandat. Även andra möjligheter kunna tänkas. Men att slå vakt om en bristfällig teknik, som låter ett större antal mandat tillfalla vissa partier än som rätteligen bort tillfalla dem i enlighet med proportionalismens princip, under det att betydelsefulla meningsriktningar bliva underrepresenterade i förhållande till sin utbredning i landet, kan omöjligen vara riktigt.

Vi yrka därför,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådana ändringar i gällande stadganden angående val till riksdagens andra kammare, att de olika partierna erhålla mandat i förhållande till sina för hela landet sammanlagda röstetal.»
